

วัดราชบูรณะ

ประวัติความเป็นมา

วัดราชบูรณะ เป็นวัดโบราณ เดิมชื่อว่า **วัดเลียบ** สร้างมาก่อนสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ เคยเป็นวัดที่มีพระราชกณะประจำสมัยกรุงธนบุรี ครั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชปราบดาภิเษกขึ้นครองกรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ทรงพระราชศรัทธาบูรณปฏิสังขรณ์ทั้งพระอาราม แล้วได้สถาปนาเป็นพระอารามหลวง เมื่อประมาณปีพุทธศักราช ๒๓๓๖ พระราชทานนามว่า **วัดราชบูรณราชวรวิหาร** ตามนามวัดราชบูรณะซึ่งเป็นวัดคู่เมืองราชธานีตลอดมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และได้รับพระบรมราชูปถัมภ์ในการบูรณปฏิสังขรณ์ ขณะนั้นวัดราชบูรณะมีพื้นที่กว้างขวาง ประมาณ ๓๕ ไร่ คือ รวมพื้นที่ของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และโรงเรียนเพาะช่างในปัจจุบันทั้งหมด บริเวณนี้เป็นที่ตั้งของกุฏิเสนาสนะ ส่วนพระอุโบสถและพระวิหารซึ่งเป็นเขตพุทธาวาสอยู่ทางทิศเหนือ

ในสมัยรัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดให้ถอนสีมาเก่า แล้วสร้างพระอุโบสถและพระวิหารขึ้นใหม่ มีพระระเบียงล้อมรอบพระอุโบสถ ภายในประดิษฐาน พระพุทธรูปซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาโลกมหาราช โปรดให้นำมาจากหัวเมืองรวม ๑๖๒ องค์

ในสมัยรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ขุดคูรอบพระอาราม ๓ ด้าน ปากคูจรดคลองโอง่างซึ่งเป็นคูพระนคร โปรดให้สร้างพระปราสาทใหญ่ขึ้นองค์หนึ่ง ประดับ กระเบื้องเคลือบทั้งองค์

ในสมัยรัชกาลที่ ๔ วัดราชบูรณะ ได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ใหญ่ เนื่องจากมีการตัดถนนตรีเพชร ผ่านกลางวัด จึงโปรดให้ทำกำแพงรั้วกันเขต กับได้รื้อย้ายกุฏิทางด้านทิศตะวันตกของถนนตรีเพชร มาปลูกใหม่ ให้เป็นหมวดหมู่ในเขตวัดด้านทิศตะวันออกพื้นที่ริมถนนตรีเพชร โปรดให้สร้างห้องแถวสำหรับประชาชน เช่าอยู่อาศัย เพื่อเก็บผลประโยชน์บำรุงวัด ส่วนพื้นที่หลังห้องแถวโปรดให้ใช้เป็นที่ตั้งของโรงเรียน สอนกุลลาบวิทยาลัย

ปีพุทธศักราช ๒๔๘๘ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ วัดราชบูรณะถูกระเบิดทางอากาศทำให้ พระอุโบสถ พระวิหาร และกุฏิเสนาสนะเสียหายมาก คณะสังฆมนตรีและคณะรัฐมนตรีมีมติว่าสมควร ยุบเลิกวัดเสีย จึงนำความกราบบังคมทูล และได้ยุบเลิกตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ เมื่อถูกยุบเลิกแล้วทางวัดได้อนุญาตให้วัดต่าง ๆ ในหัวเมือง อัญเชิญ พระพุทธรูปที่ประดิษฐานพระระเบียงไปประดิษฐานยังวัดของตนได้ตามแต่ประสงค์ พระพุทธรูปเหล่านั้น จึงกระจายไปอยู่ตามวัดต่าง ๆ หลังสงครามสงบผู้มีจิตศรัทธาหลายฝ่ายเห็นว่าสมควรบูรณปฏิสังขรณ์ วัดราชบูรณะให้กลับมีสภาพเป็นวัดอีกครั้งหนึ่ง จึงมอบให้นายควง อภัยวงศ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร ขณะนั้น นำความขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อขอพระบรมราชานุญาตตั้งวัดราชบูรณะขึ้นใหม่ ซึ่งก็ได้รับ พระราชทานพระบรมราชานุญาต

การบูรณะเริ่มด้วยการก่อสร้างกุฏิเสนาสนะสงฆ์ก่อน แล้วจึงเริ่มก่อสร้างพระอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินทรงยกขอฟ้าพระอุโบสถและเททองหล่อพระประธาน เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๓ คือ พระอุโบสถที่ปรากฏในปัจจุบันนี้ ซึ่งเป็นเสมือนสถานที่รวมฝีมือช่างชั้นเอกสมัยปัจจุบัน ผู้ออกแบบคือ ศาสตราจารย์หลวงวิศาลศิลปกรรม (เชื้อ ปัทมจินดา) เรือนแก้ว ชุ่มพระประธานภายในเป็นฝีมือของนายฟู อนันตวงษ์ ส่วนพระปราสาทนั้นไม่ได้รับภัยจากระเบิดแต่ชำรุดทรุดโทรมตามกาลเวลา กระทรวงมหาดไทยได้บูรณะในปีพุทธศักราช ๒๕๐๕

วัดราชบูรณะได้เคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระสังฆราชสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ๒ พระองค์ คือ สมเด็จพระสังฆราช (มี) ในรัชกาลที่ ๒ และสมเด็จพระสังฆราช (นาค) ในรัชกาลที่ ๓ และยังมีพระภิกษุ ๒ องค์ ในวัดราชบูรณะซึ่งเคยสร้างชื่อเสียงให้แก่วัดมาก คือ **สมเด็จพระศรีสมโพธิราชครู** (ขรัวอีโต้) และ**ขรัวอินโข่ง**

สมเด็จพระศรีสมโพธิราชครู หรือที่เรียกกันสามัญว่าขรัวอีโต้มีชีวิตอยู่ในช่วงรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๒ กล่าวกันว่า ท่านบวชเป็นภิกษุตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียเอกราชแก่พม่า ท่านและครอบครัวถูกกวาดต้อนไปพม่า ต่อมาบิดามารดาถึงแก่กรรมลง ท่านจึงหลบหนีกลับไทยพร้อมน้องสาว ๑ คน ระหว่างเดินทางรอนแรมมาด้วยกัน เมื่อถึงเวลานอนท่านใช้มิดีโต้วางไว้ตรงกลางระหว่างตัวท่าน และน้องสาว เมื่อท่านเข้ามาอยู่ในกรุงรัตนโกสินทร์ ก็ได้มาพำนักในวัดราชบูรณะ แต่มีผู้โจทก์ขานกันว่า ท่านมีศีลไม่บริสุทธิ์ เพราะอยู่ร่วมกับสตรีมาเป็นเวลานาน ท่านจึงอธิษฐานเสียความบริสุทธิ์โดยลอยมิดีโต้ในสระกลางวัด ปรากฏว่ามิดีโต้ลอยน้ำอย่างน่ามหัศจรรย์ นับแต่นั้นท่านก็ได้รับความศรัทธาเลื่อมใสจากมหาชนตลอดจนเจ้านายทั้งหลาย รับพระราชทานสมณศักดิ์ว่า **สมเด็จพระศรีสมโพธิราชครู** ในรัชกาลที่ ๒ สมเด็จพระศรีสมโพธิราชครู ได้สร้างพระพิมพ์ขนาดเล็กขึ้นเรียกว่า พระพิมพ์ขรัวอีโต้ลอยน้ำ บรรจุไว้ในพระเจดีย์ พร้อมกับจารึกการสร้างบนแผ่นทองบรรจุไว้ด้วย เมื่อพระเจดีย์องค์นี้ถูกรื้อลงในพุทธศักราช ๒๔๗๒ เนื่องจากทางราชการต้องการใช้พื้นที่สร้างสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ (สะพานพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก) ได้พบพระพิมพ์เนื้อดินผสมที่เรียกว่า พระขรัวอีโต้ จำนวน ๘๔,๐๐๐ องค์ รวมอยู่กับพิมพ์อื่น ๆ พระขรัวอีโต้เป็นที่นับถือแพร่หลายอย่างยิ่งในบรรดาผู้นิยมเครื่องรางของขลัง กล่าวกันว่ามือภินิหารเช่นเดียวกับพระพิมพ์สมเด็จพระเจ้าวัดระฆังหรือพระรอด

ในพระเจดีย์บรรจุพระพิมพ์ขรัวอีโต้บรรจุจารึกอักษรขอมโบราณในแผ่นทอง และมีแผ่นศิลาจารึกปริศนาด้วยอักษรขอมอีกแผ่นหนึ่ง ปัจจุบันเก็บอยู่ในตู้ภายในพระอุโบสถ

ขรัวอินโข่ง เป็นพระภิกษุซึ่งมีชีวิตอยู่ในรัชกาลที่ ๓-๔ มีชื่อเสียงเป็นที่ยกย่องกันในฐานะจิตรกรเอกในพระราชสำนักผู้หนึ่ง แม้ว่าจะเป็นจิตรกรเอกที่มีผลงานมากทั้งในพระนครและหัวเมือง แต่ก็ไม่ปรากฏประวัติละเอียด ขรัวอินโข่งเป็นจิตรกรไทยท่านแรกที่น่าเทคนิคบางประการของภาพเขียนแบบยุโรปมาผสมผสานกับลักษณะดั้งเดิมของไทยคือ การให้แสงและเงาภาพทำให้เกิดภาพแบบสามมิติและทัศนวิสัยแบบใหม่ นอกจากนี้ลักษณะเส้นกรอบนอกและรายละเอียดอันประณีต ได้ช่วยให้ภาพจิตรกรรมของท่านงดงามประทับใจยิ่งขึ้น ผลงานของท่านที่ยังปรากฏในปัจจุบัน คือ ภาพลายรดน้ำที่หอไตรวัดชัยชนะสงคราม (วัดตึก) ภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร ภาพจิตรกรรมฝาผนังในหอพระคันธารราษฎร์ หอพระราชกรมานุสร และหอพระราชพงศานุสรในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่พระอุโบสถวัดมหาสมณาราม จังหวัดเพชรบุรี และสมุดร่างภาพรามเกียรติ์ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ส่วนที่วัดราชบูรณะนี้ ขรัวอินโข่งเขียนภาพจิตรกรรมไว้ที่ผนังพระอุโบสถหลังเดิม ซึ่งถูกระเบิดทำลายไปเมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๘ นับเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง ที่ไม่มีเหลือผลงานของขรัวอินโข่งอยู่ในวัดที่ท่านจำพรรษาจนมรณภาพ

สถานะและที่ตั้ง

วัดราชบูรณะ เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดราชวรวิหาร ตั้งอยู่เลขที่ ๑๑๙ แขวงสะพาน พระพุทธยอดฟ้าฝั่งพระนคร แขวงบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร มีที่ดินตั้งวัด เนื้อที่ ๕ ไร่ ๒ งาน

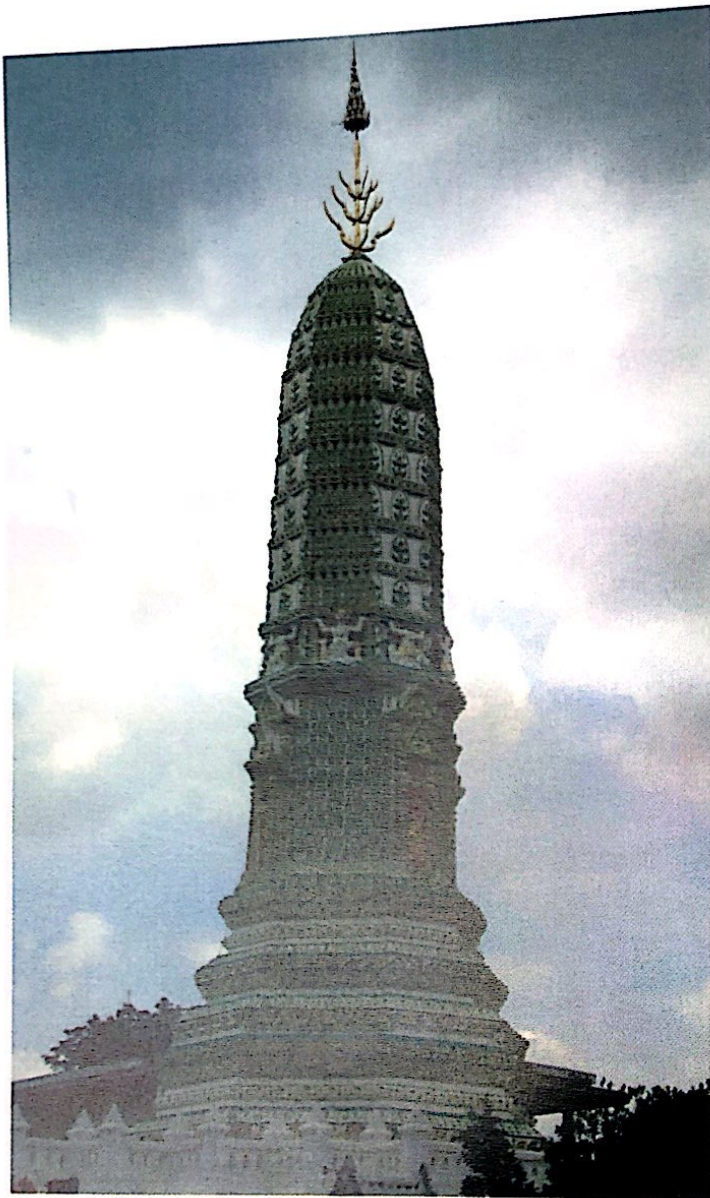
สิ่งสำคัญในพระอาราม

พระอุโบสถ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก สร้างขึ้นใหม่ มีลักษณะเป็นแบบทรงไทยจตุรมุข หลังคาลาด ๓ ชั้น มุงกระเบื้องเคลือบสี และมีมุขหน้ายื่นออกมาทุกด้าน ประดับช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หน้าบันและซุ้มประตูหน้าต่างเป็นลวดลายปูนปั้น ออกแบบและทำปูนปั้น โดยสง่า มยุระ จิตรกรเอก ซึ่งเป็นผู้เขียนภาพฝาผนังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

รอบพระอุโบสถด้านนอกเป็นที่ประดิษฐานซุ้มสีมา ซึ่งเป็นซุ้มก่ออิฐถือปูน ลงรักปิดทองประดับกระจก หลังคาเป็นยอดเจดีย์ ภายในซุ้มมีใบสีมาทำด้วยศิลาสลัก

พระประธาน ในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปแบบพระพุทธรชินราช พระนามว่า **พระพุทธมหาราช** พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จฯ ทรงประกอบพิธีเททองหล่อในพระอุโบสถ เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๓

พระปราสาท สร้างสมัยรัชกาลที่ ๓ ฐานกว้างด้านละ ๑๕ วา สูงจากพื้นถึงยอดนภศูล และยอดฉัตร ๑๖ วา ๒ ศอก ก่ออิฐถือปูน ประดับด้วยกระเบื้องเคลือบทั้งองค์ เป็นพระปราสาทย่อมุมไม้ยี่สิบแปด มีฐานบัวซ้อนขึ้นไป ๕ ชั้น แต่ละชั้นทำเป็นรูปมารแบกโดยรอบ ชั้นซุ้มค่อนข้างสูงเหนือชั้นซุ้มขึ้นไปเป็นชั้นมารแบกอีกชั้นหนึ่ง ต่อขึ้นไปเป็นชั้นกลีบขนุน ๘ ชั้น ยอดพระปราสาทเป็นนภศูล มีมงกุฎครอบนภศูลอีกทีหนึ่ง

ศาลาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นศาลาตรีมุข ตั้งอยู่ด้านหลังพระอุโบสถ ยาว ๖๐ เมตร ลักษณะคล้ายศาลารายแต่ยกพื้นสูง แบ่งเป็นสองตอน พระคุณาจารย์วัตรร่วมกับคณะกรรมการสร้างเสร็จเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๘

ปัจจุบัน **พระเทพโสภณ** (ปรีชา อภิวิมล) เป็นเจ้าอาวาส